

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

©Рєпіна І.М., 2015

Набуття вітчизняними підприємствами самостійності, корпоративності слугують стимулами в необхідності пізнання, системного дослідження сутності інноваційних процесів. Разом з тим, до недавнього часу вітчизняними вченими недостатньо уваги приділялось можливості розвитку інноваційного потенціалу підприємств з позицій самостійного управління відтворювальними процесами. Головною передумовою такого управління є наявність такого аналітичного інструментарію з оцінювання інноваційного потенціалу, який якнайкраще відображає сучасні уявлення про сутність інноваційного потенціалу підприємства.

Оцінювання інноваційного потенціалу підприємства – це сукупність аналітичних процедур з визначення його кількісних та якісних характеристик яка виражає певне відношення до цього об'єкту того, хто оцінює у відповідності з обраною системою відносин. Аналіз існуючих підходів до оцінки інноваційного потенціалу дозволяє визначити наступні узагальнюючі їх групи.

Ресурсний підхід оснований на дослідженні інноваційних ресурсів підприємства (А. Амоша, П. Завлін, А. Казанцев, Н. Чумаченко, Є. Галушко, Н.Чухрай [1]) Склад інноваційних ресурсів і їх вимір відрізняється в залежності від авторського підходу. Спектр показників дуже широкий, в багатьох випадках вони пересікаються з показниками ефективності інноваційної діяльності. Дуже часто показники за ресурсним підходом складно розрахувати тому, що вони не базуються на первинній статистичній звітності.

Процесно-результатний підхід – за результатами інноваційного процесу або за стадіями інноваційного циклу (М. Данько та колектив авторів Інституту стратегічних інновацій України). Цей підхід може бути використаний для оцінки інноваційного потенціалу на макрорівні і перспектив його реалізації в економіці України.

Особистісний підхід – на основі здатності особистості генерувати інноваційні ідеї, трансформувати їх у інноваційні продукти (Є. Витте, О. Денісов, Х. Барнет, В. Яковенко). Заходи в межах використання особистісного підходу проводяться з метою підвищення ефективності взаємодії галузевої науки та промисловості.

Статистичний підхід – дослідження інноваційного потенціалу наукових організацій і промислових підприємств, які проводяться з використанням анкетного методу, або методу опитування (Інститут стратегічних інновацій Росії, Центр досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва НАН України). Анкета з дослідження інноваційного потенціалу включає питання, які достатньо повно охоплюють проблематику дослідження в розрізі зовнішніх, внутрішніх факторів інноваційного потенціалу та інфраструктури інноваційного циклу.

Проблемно-орієнтовний підхід – вимагає чіткого вибору критеріїв, показників, процедур оцінки відповідно до поставлених проблем (І. Новікова [2]). При цьому формується „базова” система показників, які складають жорстку конфігурацію оцінки інноваційного потенціалу та визначається сукупність факторів та критеріїв, які визначають сутнісну характеристику проблемної задачі. „Базова” система показників доповнюється додатковими елементами в залежності від поставленої задачі і може змінюватися зі зміною завдання.

Критичний аналіз розглянутих вище методичних підходів до оцінки інноваційного потенціалу підприємства дозволяє стверджувати, що усі методичні підходи: потребують для проведення аналізу ґрунтовної первинної інформаційної бази, що обумовлює значні витрати часу та фінансів на її збір та обробку; націлені на обслідування „ззовні” та „з середини”; містять велику кількість показників, які важко вимірювати; можуть бути використані у більшості для цілої галузі, ніж для окремого підприємства.

Для оцінки інноваційного потенціалу підприємства потрібна всеосяжна система показників, причому в основу конструювання такої системи повинна бути покладена структурна модель, що враховує не тільки фактичну динаміку, але і теоретичні передумови. У нашому уявленні така структурна модель системи показників по своїй концепції повинна враховувати наступні вимоги до її формування[3]:

загальнотеоретична інтерпретація, взаємозв'язку і цілеспрямування як окремих показників, їхніх груп, так і усієї системи в цілому; забезпечення зіставності і однонаправленості показників груп і усієї системи; наявність у системі показників, що виступають як основні регулюючі параметри, опорні категорії; можливість регулювання значень величин показників у залежності від рівня використання ресурсів, що витрачаються, і ефективності результату; можливість одержання прогнозу про спрямованість динаміки показників.

Слід зазначити, що сукупність оціночних принципів, показників, критеріїв і методів складає методологію оцінки. У загальному вигляді, методологію оцінки можна уявити у виді послідовності наступних дій: актуалізація об'єкта; вибір критерію і показників оцінювання; обґрунтування координат початку виміру; вимір; прийняття рішення про завершення виміру; прийняття рішення про прийнятність отриманої оцінки.

Вирішення проблеми адекватної оцінки інноваційного потенціалу підприємства як у практичному так і у теоретичному аспектах не дасть якісних результатів, якщо інноваційний потенціал розглядати лише як сукупність інноваційних ресурсів підприємства[4], адже ресурси підприємства (традиційні та інноваційні) є лише матеріально-речовинною формою його капіталу. Слід зазначити, що поняття „інноваційний потенціал” значно ширше ніж поняття „ресурси підприємства” (навіть інноваційні) [5], а отже і за своєю суттю інноваційний потенціал підприємства поєднує у собі частину матеріальних активів підприємства (інтенсивних факторів виробництва) і частину нематеріальних активів (можливостей які можуть бути у наявності, але фактично не використовуються). Крім того, взаємозв'язок між цими діалектично поєднаними частинами інноваційного потенціалу встановлюють управлінські процедури (які можна назвати інноваційними), що забезпечують оптимальні умови для використання матеріальних і нематеріальних складових інноваційного потенціалу з метою вирішення завдань інноваційної діяльності, насамперед отримання інноваційних результатів.

Розглянувши існуючі наукові підходи до визначення сутності інноваційного потенціалу можна стверджувати, що інноваційний потенціал підприємства – це сукупність матеріальних і нематеріальних інноваційних ресурсів підприємства, що знаходяться у діалектичному зв'язку та інноваційних процедур, які забезпечують оптимальні умови для використання цих ресурсів з метою вирішення завдань інноваційної діяльності, насамперед отримання інноваційних результатів. При цьому під інноваційними ресурсами підприємства розуміється сукупність матеріальних і нематеріальних активів підприємства, які виступають джерелами інноваційної діяльності підприємства. Інноваційні процедури підприємства – сукупність елементів, які забезпечують оптимальні умови для використання інноваційних ресурсів з метою отримання інноваційних результатів. До них відносяться: мотиваційний механізм; інноваційна культура; організаційно-управлінські взаємозв'язки.

При такому розумінні інноваційного потенціалу підприємства найбільш прийнятною можна вважати процедуру оцінки стану та розвитку інноваційного потенціалу підприємства за наступними етапами: 1.Розрахунок одиничних показників інноваційних ресурсів і процедур підприємства та переведення їх у відносні величини (бали за обраною шкалою). 2.Розрахунок вагомості одиничних показників експертним методом. 3.Розрахунок групових показників використання матеріальних інноваційних ресурсів, нематеріальних інноваційних ресурсів та процедур підприємства. 4.З'ясування відповідності інноваційних ресурсів та інноваційних процедур та висновок про стан інноваційного потенціалу підприємства за „Матрицею розвитку інноваційного потенціалу підприємства”. 5.Визначення ступеня залучення підприємства до інноваційного процесу та прогноз подальшого розвитку його інноваційного потенціалу

1. Чухрай Н. Формування інноваційного потенціалу підприємства: маркетингове та логістичне забезпечення. Монографія. – Львів: Видавництво Національного університету „Львівська політехніка”, 2002. – 316 с.

2.Новікова І. Інноваційний потенціал підприємства: структура, оцінка та інвестиційне забезпечення розвитку. // Стратегія економічного розвитку України. Вип. 3 (10). – К.: КНЕУ, 2002. – С. 108-112.

3.Репіна І.М. Оцінювання інноваційного потенціалу підприємства з урахуванням нематеріальних активів та інноваційних процедур у його структурі / І. М. Репіна // Маркетинг: теорія і практика : зб. наук. пр. Східноукр. нац. ун-ту імені Володимира Даля ; № 15. — Луганськ : СНУ ім. В. Даля, 2009. — С. 338–342.

4.Потенціал підприємства: формування та оцінка : навч. посіб. / Федонін О.С, Репіна І. М., Олексюк О.І. — К. : КНЕУ, 2003. — 316 с.

5.Економіка підприємства : підруч. / [Грецак М.Г., Колот В.М., Мендрул О.Г., Репіна І.М. та ін.]. — 4-те вид., перероб. і доп. — К. : КНЕУ, 2009. — 816 с.